

Revisionsverkets ställningstaganden

Myndighetssamarbete i säkerhetstjänster för glesbefolkade områden

Revisionen utredde hur inrikesministeriet och statsrådet utvecklat, styrt och verkställt de säkerhetsansvariga myndigheternas samarbete i glesbefolkade områden. Tjänster för den inre säkerheten består av polisens, räddningsväsendets och gränsmyndigheternas tjänster i syfte att svara på brott, störningar, olyckor och säkerhetshot samt minska därav följande skador och olägenheter. Akutvården inkluderades i den inre säkerheten som en viktig tjänst för snabba hjälpinsatser trots att den hör till social- och hälsovårdsministeriets verksamhetsområde och sjukvårdsdistriktens organiseringsansvar.

Myndighetssamarbetets syfte har varit att trygga adekvata säkerhetstjänster i glesbefolkade områden i en situation där verksamheten fokuserats på landets tillväxtcentrum i och med inflyttningen dit. Samtidigt har statsrådet uttryckt att säkerhetstjänsterna ska garanteras även i glesbefolkade områden. Att säkerställa snabb hjälp kräver mer resurser i glesbefolkade områden än i tillväxtcentrum räknat per invånare. Effektiv organisering och produktion av säkerhetstjänster i glesbefolkade områden kan åstadkomma besparingar eller förbättra servicenivån.

Inrikesministeriet ska mer tydligt och konsekvent styra myndighetssamarbetet i glesbefolkade områden

Inrikesministeriet styrde säkerhetsmyndigheternas samarbete i glesbefolkade områden genom en aktiv informationsstyrning fram till 2014. Därefter nämns myndighetssamarbete bara enstaka gånger i styrdokument och riktlinjer för säkerhetsmyndigheternas verksamhet. År 2016 fokuserade styrningen på att säkerställa myndigheternas lagstadgade uppgifter och rentav så att samarbetssträvandena minskar. Styrningen av säkerhetsmyndigheternas verksamhet och ekonomi hänvisar till samarbetsmålen för glesbefolkade områden på allmän nivå och bara något år har man styrt myndigheterna till samarbete. Den praktiska utformningen av samarbetet har skett lokalt.

De senaste åren har ingen regionalt verksam aktör ålagts ett tydligt ansvar för utveckling av den lokala och regionala säkerheten och framförallt ledning av utvecklingsarbetet. Samtidigt har styrningen av den lokala och regionala säkerhetsplaneringen minskat. De senaste åren har kommunerna och regionförvaltningsverken inte längre haft någon tydlig bild av vad man bör göra i saken. Regionförvaltningsverkens roll som regional koordinatör av säkerhetsplaneringen har fokuserat på beredskapsfrågor och blivit liten i fråga om utveckling av vardagssäkerheten och myndighetssamarbetet.

Säkerhethanterings- och säkerhetsplaneringsfrågorna ska beaktas mer noggrant än tidigare när kommande reformer av lokal- och regionförvaltningen bereds. Likaså ska inrikesministeriet även i fortsättningen framhålla behovet av tydliga samarbetsstrukturer på lokal eller regional nivå och koordination mellan olika aktörer vid planering och hantering av den regionala och lokala säkerheten. Liknande mål har redan uttryckts i inrikesministeriets riktlinjer *Säkerhet överallt*, som publicerades i januari 2019.

Inrikesministeriets stöd för lokal och regional säkerhetsplanering har varit sparsamt de senaste åren

Utarbetandet av lokala och regionala säkerhetsplaner har minskat klart under 2010-talets senare hälft. Det är svårt att få en helhetsbild av den nuvarande situationen. Efter 2014 har säkerhetsplaner inte samlats in, sammanställts eller lagrats riksomfattande. Utarbetandet av planer och planernas innehåll har inte utvärderats efter 2011. Säkerhetsplaneringskraven har blivit oklara för kommunchefer och myndigheter på lokal nivå. *Säkerhet överallt* är riktlinjer som syftar till att förtydliga säkerhetsplaneringssituationen.

Uppföljning och spridning av samarbetspraxis har fått lite uppmärksamhet

Myndighetssamarbetet i glesbefolkade områden har bara följts upp via uppgiftsmängden. Nyttan eller effekten av myndighetssamarbetet har inte utvärderats systematiskt, vilket innebär att dessa uppföljningsmål är ouppfyllda. Nyttan av myndighetssamarbetet har dock konkretiserats i den praktiska verksamheten genom att myndigheterna fått bättre servicekapacitet och kunnat sköta snabba hjälpinsatser.

Målen att försöken med myndighetssamarbete ska etableras och spridas i riksomfattande användning har inte uppfyllts. I vissa områden har samarbetet blivit en permanent verksamhetsmodell, och framförallt Gränsbevakningsväsendet är med i samarbetet. Polisen har å sin sida dragit sig ur medverkan i första insatser med återopande av knappa resurser.

Utvecklingsarbetet för glesbefolkade områden har betonat utredning och spridning av god praxis. Revisionens iakttagelser om varierande praxis och bristfällig uppföljning gäller uppfyllelsen av detta mål. Revisionsverket utgår inte från att sätten att producera tjänsterna ska harmoniseras i de olika regionerna. Å andra sidan kan verifierade, tillräckligt enhetliga och beprövade tillvägagångssätt trygga en servicekapacitet på miniminivå och garantera verksamhetens kvalitet.

Myndighetssamarbetet begränsas av befogenhetsgränser och knappa resurser

Myndighetssamarbetet fungerar när det gäller gemensam skötsel av uppgifter, fördelning av dem eller ömsesidigt stöd. Å andra sidan kan samarbetsmöjligheterna begränsas av befogenhetsgränser samt resurs- och kompetensbrister.

Problem som har att göra med knappa resurser, kompetens och befogenhetsgränser kan inte förbigås och problem att få snabb hjälp i avlägsna områden kan inte lösas enbart genom en allmän betoning av samarbete. Myndighetssamarbetets kapacitet att trygga snabb hjälp är begränsad, framförallt i uppgifter som rör den allmänna ordningen och säkerheten.

Vid sidan av tillräckliga befogenheter ska myndigheterna även ha tid och möjlighet att ge varandra stöd. Förutsättningarna för samarbetande myndigheter bör förbättras genom utbildning och upprätthållande av kompetensen. För att främja samarbete bör man också utvärdera myndigheternas uppgiftsfördelning och relaterade lagstiftningsutvecklingsbehov. Arbetet för att garantera säkerheten i glesbefolkade områden behöver alltså nytänkande och modiga utspel..

Revisionsverkets rekommendationer

1. Tillsammans med övriga ministerier som ansvarar för säkerhetstjänsterna bör inrikesministeriet säkerställa att styrningen av säkerhetsmyndigheternas samarbete är innehållsmässigt sammanriktad. Därigenom förbättras måluppfyllelsen inom denna diversifierade myndighetssektor.
2. Inrikesministeriet bör styra aktörernas hantering och planering av den regionala och lokala säkerheten så att verksamheten får en tydligare struktur och ansvarsfördelning lokalt och regionalt. Samtidigt bör samarbetets innehåll utvecklas i enhetligare riktning t.ex. genom att förena praxis i beredskaps- och säkerhetsplaneringen.